

Türk Sözlük Biliminin Etkileşim Alanları

Gülzura CUMAKUNOVA*

Özet

Bilinen tarihi XI.yüzyıla ait Kaşgarlı Mahmut'un "Divanü lugat-it-Türk" sözlüğü ile başlayan Türk sözlükçülük geleneği, bazı duraksama dönemlerini yaşamakla beraber günümüze kadar devam ettirilegelmiş ve klasik sözlükleri ile dünya sözlükçülük mirasına önemli katkılar sağlamıştır. Karahanlı, Harezmi, Kıpçak, Çağatay, Osmanlı, Rus Çarlık dönemi gibi kronolojik dönemler içinde bakılabilecek bu gelenek, XX.yüzyıla gelindiğinde Sovyet dönemine ait Türkçe sözlükler, Türkiye Türkçesi sözlükleri ve bu alanlar dışındaki Türkçe sözlükler olarak en verimli dönemini yaşamıştır. Makalede Türk sözlük biliminin temelini atılması, tarihî gelişmesi ve bugüne dek yapılan sözlüklerin prensip ve usullerinin oluşmasında doğrudan ve dolaylı olarak yararlandığı bilinen doğu etki alanı olan Arap, Fars, batı etki alanı olarak da Avrupa ve Rus dilinin sözlük geleneklerinden söz edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Türk sözlük bilimi, sözlükler, Arap, Fars sözlük bilimi, Avrupa ve Rus sözlük bilimi, etkileşim alanı.

Areas of Interaction of Turkish Lexicography

Gülzura CUMAKUNOVA

Abstract

Well-known history of lexicographical tradition of Turkic languages originated in dictionary of Mahmut Kashgari "Divanu lugat-it-Turk" belongs to 11th century, goes on its evolution up to now with some stagnant periods and brings it's bits into worldwide lexicography. This tradition, that concidered in chronological periods such as Kharahanlı, Horezm, Kypchak, Chagatai, Otoman and Russian Empires, at 20th century has attained the highest fruitfull period as a Soviet and Turkish lexicography, also dictionaries of Turkic people out of these areas. In the article, the author mentions about zones of influences to Turkic lexicography, eastern Arabic, Persian and western European lexicography.

Key words: Turkic lexicography, dictionaries, Arabic, Persian lexicography, European and Russian lexicography, zones of influences.

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi - ANKARA